

UWARUNKOWANIA DIAGNOZY PRENATALNEJ

Dorota Kornas-Biela, *Psychomedyczne i edukacyjne aspekty prenatalnej diagnozy stanu zdrowia dziecka*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2022, ss. 340.

Życie ludzkie jest wartością samą w sobie i winno podlegać bezwarunkowej ochronie. Troska o jego zachowanie i wspieranie spoczywa na całej społeczności, a w sposób szczególny na służbie zdrowia. Dysponując coraz lepszymi narzędziami diagnostycznymi, współczesna medycyna nie tylko jednak ratuje życie, ale też przyczynia się do powstawania nowych zagrożeń. Zjawisko to ujawnia się w zakresie diagnozy przedurodzeniowej, która obejmuje zarówno diagnozę prenatalną, jak i preimplantacyjną. Coraz bardziej precyzyjne urządzenia diagnostyczne pomagają ocenić nie tylko aktualny stan zdrowia dziecka w fazie przed urodzeniem, ale też pozwalają na przewidywanie dynamiki jego rozwoju, to jest określanie, na ile może grozić mu niebezpieczeństwo zapadnięcia na określone choroby. W istocie badania prenatalne podejmowane z intencją prewencji występowania chorób w populacji, stają się jednak drogą do eliminowania życia uznanego za niegodnie życia i w ten sposób diagnoza prenatalna i preimplantacyjna wpisują się w zakres szeroko dzisiaj stosowanej eugeniki. Takie podejście do traktowania tych badań, wraz z rozpowszechnieniem zakresu ich stosowania i przyjmowaniem ich obligatoryjności w praktyce medycznej, sprawia, że powstają problemy psychospołeczne, które winny być szczegółowo rozważone.

Zadaniem naukowców jest takie rozważanie rzeczywistości, iż nie tylko opisuje się pewne zjawiska i porządkuje wiedzę na jakiś temat. Specjaliści w danym zakresie, wybiegając do przodu, mają za zadanie ukazywanie ostatecznych konsekwencji podejmowanych działań, które wynikają z przyjęcia określonych postaw. Książka dr hab. Doroty Kornas-Bieli prof. KUL ujmuje zagadnienie diagnostyki prenatalnej w bardzo szerokiej perspektywie, ale jej szczególnym walorem jest właśnie głębia ujęcia. Autorka nie ogranicza się do opisu poszczególnych zjawisk z tego zakresu, ale ukazuje ich wpływ na życie społeczne i wskazuje na zagrożenia, które są dalekosiężne, ale już obecne i przez to skłaniające do skutecznego przeciwdziałania.

Dorota Kornas-Biela, zatrudniona w Katedrze Pedagogiki Specjalnej na Wydziale Nauk Społecznych KUL, jest uznaną autorką w zakresie pedagogiki i psychologii prenatalnej oraz cenionym autorytetem w dziedzinie obrony życia ludzkiego od poczęcia aż do naturalnej śmierci. Książka dotycząca uwarunkowań badań prenatalnych składa się z sześciu rozdziałów odpowiadających na postawione pytania badawcze. Ukazując medyczny i społeczny kontekst profilaktyki wrodzonych wad w populacji, prof. Kornas-Biela zwraca uwagę na zjawisko wad i przedstawia formy przeciwdziałania ich występowaniu. Omawiając nieinwazyjne i inwazyjne metody diagnostyki prenatalnej, wskazuje na ich stronę techniczną i zarazem prezentuje ich wpływ na jakość życia dziecka poczętego oraz konsekwencje ich stosowania w przewidywaniu przyszłego losu dziecka. Szczególnie ważne jest ukazanie wyzwań związanych ze stosowanymi metodami, które wpływają na decyzje rodziców i personelu medycznego.

Cennym elementem jest ukazanie autonomii kobiety oraz znaczenia jej świadomej zgody na podjęcie badań. Skupiając się na ukazaniu różnego rodzaju działań po uzyskaniu niepomysłnej diagnozy prenatalnej, autorka wskazuje na terapię prenatalną, aborcję eugeniczną oraz przygotowanie rodziców na urodzenie dziecka z wadami wrodzonymi. Kornas-Biela pyta też o rolę personelu medycznego w procesie diagnozy prenatalnej i sposobu jej komunikowania rodzicom oraz wskazuje na rozliczne zagrożenia w zakresie zmiany mentalności społecznej powodowanej rozpowszechnieniem badań prenatalnych i preimplantacyjnych. Dokładnie wyliczone wszystkie zagadnienia w szczegółowym spisie treści pozwalają dostrzec logiczność rozumowania autorki i dbałość o rzetelność ujęcia wszystkich treści przynależących do zamierzonej płaszczyzny badań.

Prof. Kornas-Biela adekwatnie i kompetentnie odpowiada na wszystkie postawione przez siebie zadania badawcze i we właściwy sobie sposób argumentuje zajmowane stanowisko, odwołując się do obiektywnych stwierdzeń opartych na szerokich badaniach podejmowanych przez różnych uczonych. Obszerna wielojęzyczna literatura przedmiotu umieszczona na końcu publikacji i wielokrotnie

powoływanie się na uznane w tym zakresie autorytety powodują, że książkę czyta się bardzo dobrze i czytelnika porywa interesujący ciąg narracji. Rodzi się także uznanie dla postawy autorki, która bez ideologicznego zaciętrzewienia obiektywnie wskazuje na realne problemy wynikające z podejmowania decyzji o badaniach prenatalnych i preimplantacyjnych. Niekiedy ma się nawet wrażenie, że autorka zbyt negatywistycznie podchodzi do rzeczywistości, upatrując dla świata katastrofalną przyszłość, ale gdy się rozważy rzeczowość argumentów, to nie sposób nie przyznać, że ostrzeżenia kierowane przez prof. Kornas-Bielę mają wyraz profetyczny i choć wydają się wołaniem na puszczy, to jednak tym bardziej wymagają nagłośnienia i rozpowszechnienia.

Uprzedmiotowienie osoby ludzkiej, a nawet jej komercyjne przeliczanie na wartości ekonomiczne, zabija życie społeczne przez to, że niszczy miłość jako podstawową tkankę życia rodzinnego, ale też sprawia, że życie ludzkie traci perspektywę bezpieczeństwa. Uznanie za godne życia tylko życia o doskonałym kształcie genetycznym określonym przez zmienne oczekiwania formułowane przez rodziców i medyków sprawia, że istnieje realne niebezpieczeństwo dążenia do produkowania *perfect babies* i spełniania zamówienia na konkretne atrybuty dziecka. Jednocześnie, jak wskazuje autorka, owo dążenie jest coraz bardziej iluzoryczne, gdyż podejmowane działania w zakresie inżynierii genetycznej prowadzą do tego, że coraz wyżej stawiane standardy sprawiają, iż coraz mniej dzieci spełnia określone kryteria. Wobec tego zabija się ogromną liczbę dzieci, by „wyprodukować” idealnego człowieka na zamówienie.

Największym niebezpieczeństwem wielokrotnie anonsowanym przez Kornas-Bielę jest doprowadzanie do sytuacji, że utrwała się postawa społeczna testowania dziecka, które musi udowodnić, że jest zdrowe, aby mogło uzyskać pozwolenie na dalszy rozwój i urodzenie się. Merkantylizacja i komercjalizacja medycyny wiedzie do dewaluacji życia ludzkiego, które jest ujmowane w perspektywie ekonomicznej, co powoduje u rodziców dzieci niepełnosprawnych świadomość niedostosowania społecznego oraz poczucie winy za obciążanie społeczeństwa dodatkowymi kosztami związanymi z opieką medyczną nad osobami niepełnosprawnymi. Autorka jednak nie poprzestaje w książce na ubolewaniu nad obecnym kształtem świata, ale proponuje konkretne formy pomocy rodzinom przeżywającym trudne decyzje związane z poczęciem i urodzeniem dziecka niepełnosprawnego oraz omawia pozytywne przykłady działań instytucjonalnych.

Książka ze wszech miar zasługuje na lekturę ze względu na zasób informacji, które niesie. Na polskim rynku dziedzina wiedzy o psychospołecznych skutkach badań prenatalnych nie jest jeszcze w pełni rozwinięta, a omawiana publikacja przybliży współczesną wiedzę na ten temat. Kolejnym elementem promującym tę pozycję jest jej charakter rzeczowego przedstawienia stanowiska za życiem w kontekście ukazanych różnych form ataków na wartość życia i psychospołecznych konsekwencji negacji prawa do urodzenia i życia dziecka nienarodzonego. Istotnym walorem pracy jest jej interdyscyplinarny charakter umożliwiający spotkanie przedstawicieli medycyny, psychologii, pedagogiki i etyki na płaszczyźnie troski o przyszłość życia człowieka na ziemi.

Andrzej Derdziuk OFMCap
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
ORCID: 0000-0003-4678-726X